

PROGRAM USUWANIA AZBESTU
I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
NA LATA 2010 - 2032
DLA GMINY RUSINÓW

Rusinów 2009

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Zagrożenia	4
3. Stan prawny	4
4. Podstawa prawna Programu	7
5. Koncepcja zarządzania Programem	7
6. Cel i zadania Programu	8
7. Obowiązki gminy	8
8. Postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest	10
9. Usuwanie wyrobów zawierających azbest	11
10. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest	13
11. Ogólna charakterystyka gminy Rusinów	13
12. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Rusinów	17
13. Finansowe aspekty realizacji Programu	17
14. Procedura udzielania dotacji z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na usuwanie i unieszkodliwianie azbestu i wyrobów zawierających azbest	19
15. Harmonogram zadań do realizacji w ramach programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Rusinów	21
16. Podsumowanie i wnioski	24
17. Załączniki	25

1. Wprowadzenie

Azbest jest włóknistym skupieniem minerałów z grupy serpentynów lub amfiboli. Pod względem chemicznym jest uwodnionym krzemianem magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Główne odmiany azbestu to:

- chryzotyl – (tzw. azbest biały, głównie stosowany do wyrobów azbestowo-cementowych)
- krokidolit (azbest niebieski, najczęściej wykorzystywany w przemyśle)
- azbest grunerytowy (amozyt, azbest brązowy, bardzo rzadko wykorzystywany w Polsce)
- azbest aktynolitowy
- azbest antofilitowy
- azbest tremolitowy

W celach komercyjnych wykorzystuje się głównie pierwsze trzy odmiany jako element wzmacniający lub jako izolacja termiczna, akustyczna lub elektryczna. Z uwagi na swoje właściwości dźwiękoszczelne, odporność na czynniki chemiczne stosuje się go zarówno w budynkach użytkowych, przemysłowych jak i mieszkalnych. Dzięki swojej wyjątkowej wytrzymałości jest wykorzystywany m.in. w wagonach kolejowych, statkach, samolotach, przy produkcji sprzętu gospodarstwa domowego np. piecyków elektrycznych, suszarek, kuchenek. Na świecie był wykorzystywany w ponad pięciu tysiącach wyrobów, w Polsce w około trzystu. Zawartość azbestu w poszczególnych materiałach jest różna i może zawierać od 1% do 100% tego materiału. Szacuje się, iż na terenie Polski znajduje się ponad piętnaście milionów ton wyrobów zawierających azbest.

Azbest wykorzystywany był przede wszystkim w następujących wyrobach:

- wyroby azbestowo-cementowe (ogniotrwałe, odporne na korozję, gnicie) : płyty faliste, obudowy, płyty warstwowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe, płyty elewacyjne, płyty Karo
- wyroby izolacyjne: izolacja kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, tkanin ognioodpornych (wata, włókna, sznury, tkaniny, taśmy)
- wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo-kauczukowe odporne na podwyższoną temperaturę, szczeliwa plecione
- wyroby cierne: okładziny cierne, taśmy hamulcowe
- wyroby hydroizolacyjne: lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowa, płytki podłogowe

W chwili obecnej, dzięki postępowi technicznemu oraz badaniom chemicznym większość wyrobów azbestowych posiada swoje zamienniki (erionit, wollastonit, attapulgit, sepiolit). Wyjątek stanowią diafragmy i wały ciągnięte służące do produkcji szkła. Jednakże i tutaj azbest może być wykorzystywany wyłącznie do czasu ich zużycia lub do czasu, kiedy będą dostępne substytuty bezazbestowe, w zależności od tego, która okoliczność wystąpi pierwsza.

2. Zagrożenia

Azbest jest materiałem niebezpiecznym wymienionym w wykazie substancji niebezpiecznych stanowiących załącznik do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674) jako substancja o udokumentowanym działaniu rakotwórczym i stanowiąca poważne zagrożenie zdrowia. Jednakże azbest staje się zagrożeniem wyłącznie wówczas, kiedy jego włókna zostają uwolnione do powietrza. Wdychając powietrze zawierające włókna azbestowe ludzie są narażeni na następujące choroby układu oddechowego: pylica azbestowa, rak płuc, międzybłonniak. Najgroźniejszą chorobą jest rak płuc, który prowadzi do śmierci w 95 % przypadków.

Z uwagi na jego szkodliwe działanie na zdrowie i zagrożenie jakie stwarza podjęto działania mające na celu wyeliminowanie tego materiału ze wszystkich obiektów w Polsce do 2032 r. W tym celu m.in. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 14 maja 2002 r. przyjęła Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. Problem azbestu znalazł również odzwierciedlenie w przepisach prawnych.

3. Stan prawny

Jednym z pierwszych i najważniejszych aktów prawnych wydanych w związku z negatywnym wpływem azbestu na ludzi jest ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, ze zmianami). Zgodnie z art. 1 ust. 1 ww. ustawy ustawodawca zakazał wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zarówno azbestu jak i wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów azbestowych oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Ustawa ta weszła w życie 28 września 1997 r. Z chwilą zakazu produkcji azbestu i obrotu materiałami azbestowymi, podstawowym problemem stało się jego usunięcie ze środowiska.

Zarówno przedmiotowa ustawa, jak i jej przepisy wykonawcze dotyczą również ochrony zdrowia pracowników zatrudnionych przy pracach związanych z azbestem. Pracownikom tym przysługuje szereg świadczeń finansowych, jak i specjalna opieka zdrowotna.

Kolejnymi ustawami regulującymi postępowanie z materiałami zawierającymi azbest są:

- ✓ *ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) – zgodnie z art. 1 ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju
- ✓ *ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251 z późn. zm.) – ustawa ta określa przede wszystkim zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający jak najlepszą ochronę zdrowia i życia ludzkiego oraz ochronę środowiska. Ustawa określa m.in. obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, jakimi są wyroby azbestowe
- ✓ *ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych* (Dz. U. Nr 11, poz. 84 z późn. zm.) – zgodnie z art. 1 ustawa ta określa warunki, zakazy lub ograniczenie produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub środowisko
- ✓ *ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych* (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.) – ustawa określa zasady przewozu drogowego

towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz wskazuje organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach.

Kolejną grupę przepisów w zakresie postępowania z azbestem i wyrobami zawierającymi azbest stanowią rozporządzenia. Do najistotniejszych należą:

- ✓ *rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U Nr 112, poz. 1206)* – dokument ten określa rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w następujących grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:
 - 06 07 01 – odpady azbestowe z elektrolizy
 - 06 13 04 – odpady z przetwarzania azbestu
 - 10 11 81 – odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)
 - 10 13 09 – odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
 - 15 01 11 – opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
 - 16 01 11 – okładziny hamulcowe zawierające azbest
 - 16 02 12 – zużyte urządzenia zawierające azbest
 - 17 06 01 – materiały izolacyjne zawierające azbest
 - 17 06 05 – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055)* – wśród instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie środowiska wymieniane są instalacje do przetwarzania azbestu lub do wytwarzania lub przetwarzania produktów zawierających azbest w przemyśle mineralnym
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175, poz. 1439)* – Rozporządzenie reguluje zagadnienia dotyczące terminu i formy składania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595).* Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia w sposób nieselektywny mogą być składowane odpady:
 - 17 06 01 – materiały izolacyjne zawierające azbest
 - 17 06 05 – materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w*

środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833 z późn. zm.) – rozporządzenie określa m.in. najwyższe dopuszczalne stężenie w środowisku pracy pyłów zawierających azbest

- ✓ *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu i sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858)*- rozporządzenie stosuje się do składowisk odpadów, z wyjątkiem składowisk niebezpiecznych, na których składowane są odpady oznaczone kodami: 17 06 01 – materiały izolacyjne zawierające azbest oraz 17 06 05 - materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549)* - rozporządzenie nie dotyczy odpadów oznaczonych kodami: 17 06 01 – materiały izolacyjne zawierające azbest oraz 17 06 05 - materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczenia azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876)* - rozporządzenie określa m.in. wymagania w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu lub wyrobów zawierających azbest oraz oznaczenia miejsc ich występowania, wymagania w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, wymagania techniczne, jakie należy spełnić przy wykorzystywaniu i przemieszczaniu wyrobów zawierających azbest oraz przy wykorzystywaniu i oczyszczaniu instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest. Ponadto określa sposób inwentaryzowania azbestu lub wyrobów zawierających azbest, w miejscach ich wykorzystywania
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649)* – rozporządzenie określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest, warunki przygotowania do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania oraz wymagania jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.
- ✓ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573 z późn. zm.)*. Zgodnie z § 2 pkt 25 sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wymagają następujące rodzaje przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:
 - ✓ wydobywanie azbestu lub instalacje do wytwarzania lub przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest:
 - a) produktów azbestowo - cementowych w ilości nie niższej niż 200 ton gotowego produktu rocznie
 - b) materiałów ciernych w ilości nie niższej niż 50 ton gotowego produktu rocznie,
 - c) innych produktów zawierających azbest w ilości nie niższej niż 200 ton rocznie.
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających*

azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r., Nr 216, poz. 1824).

- ✓ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 października 2008 roku w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz.U. 2008 Nr 196, poz. 1217). Rozporządzenie to określa jednostkowe stawki opłaty za gazy lub pyły wprowadzone do powietrza (w tym azbest) oraz umieszczenie odpadów na składowisku (w tym odpadów o kodach: 06 07 01 – odpady azbestowe z elektrolizy, 06 13 04 – odpady z przetwarzania azbestu, 10 11 81 – odpady zawierające azbest, 10 13 09 – odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych, 15 01 11 – opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego, włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi, 16 01 11 – okładziny hamulcowe zawierające azbest, 16 02 12 – zużyte urządzenia zawierające azbest, 17 06 01 – materiały izolacyjne zawierające azbest i 17 06 05 materiały konstrukcyjne zawierające azbest).

4. Podstawa prawna Programu

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Rusinów na lata 2010 - 2032 zwany dalej „Programem” stanowi realizację przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902, ze zmianami), ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251), ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, ze zmianami) oraz Krajowego Programu Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest Stosowanych na Terytorium Polski przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r., który wprowadza obowiązek opracowania programu na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

5. Koncepcja zarządzania Programem

Interdyscyplinarność „Programu...” powoduje konieczność koordynacji wszystkich jednostek i instytucji przedmiotowo odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań lub pośrednio biorących udział w ich realizacji. Dlatego też zadania będą realizowane na trzech poziomach:

- Centralnym – Rada Ministrów, minister właściwy do spraw gospodarki i w strukturze ministerstwa Główny Koordynator „Programu...”
- Wojewódzkim – wojewoda, samorząd województwa
- Lokalnym – samorząd powiatowy, samorząd gminny.

Osobą odpowiedzialną za współdziałanie poszczególnych jednostek i instytucji oraz podejmowanie inicjatyw w sprawie wdrażania *Programu* jest Główny Koordynator. Należy zaznaczyć, że *Program* powinien być realizowany przez istniejące struktury samorządu terytorialnego i nie powodować tworzenia nowych stanowisk w administracji. Nieodzownym elementem wspierającym założenia *Programu* będzie także współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytutami naukowymi oraz mediami.

Według Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski [2002] do zadań szczebla lokalnego należy:

- Uwzględnienie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
- Współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem,

Do zadań rady gminy należy:

- Przyjmowanie rocznych podsumowań rzeczowo - finansowych z realizacji zadań *Programu*.

Tabela 1. Wskaźniki monitorowania *Programu*

L.p.	Wskaźnik	Jednostka
1.	Ilość zdemontowanych azbestu wyrobów zawierających azbest	Mg/rok
	a) w zabudowie jednorodzinnej b) w obiektach użyteczności publicznej	
2.	Ilość nieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.	Mg/rok
3.	Stopień usunięcia wyrobów azbestowych	%
4.	Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację „Programu...” w danym roku.	%

6. Cel i zadania Programu

Podstawowym celem niniejszego *Programu* jest:

- spowodowanie usunięcia z terenu gminy Rusinów azbestu oraz wyrobów zawierających azbest do roku 2032;
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko;
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.

Natomiast podstawowym zadaniem *Programu* jest określenie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Rusinów, ustalenie procedur i harmonogramu prac przy usuwaniu przedmiotowych wyrobów oraz wskazanie możliwości pozyskania funduszy na usunięcie wyrobów zawierających azbest.

7. Obowiązki gminy:

- **Informowanie mieszkańców gminy o skutkach narażenia na azbest i obowiązku sukcesywnego usuwania go przez właścicieli nieruchomości.** Gmina w pierwszej kolejności powinna skupić się na działaniach edukacyjno — informacyjnych skierowanych do mieszkańców. Na gminę nałożony został obowiązek informowania mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia mieszkańców oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032 r. Gmina musi więc zadbać, aby formularze, na podstawie których dokonywana ma być ocena stanu nieruchomości pod kątem obecności azbestu i stopnia jego zużycia, były dostępne w urzędzie oraz — o ile istnieje taka możliwość — również na stronie internetowej gminy. Gmina ma także służyć pomocą swoim mieszkańcom na temat wymaganych procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu. Informacje te powinny znaleźć się na stronie internetowej Urzędu Gminy, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach, a także być przekazywane podczas spotkań z

mieszkańcami. Gmina powinny szukać sojuszników swoich działań wśród lokalnych dziennikarzy starając się zainteresować ich tematyką azbestu, szczególnie w skali regionu, oraz służąc informacjami na temat jego usuwania tak, aby wzmocnić prowadzone przez siebie działania informacyjno - edukacyjne.

- **Oprócz zbierania informacji o wyrobach zawierających azbest** i miejscu ich wykorzystywania od prywatnych właścicieli nieruchomości oraz o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone, Gmina powinna dokonać oceny stanu nieruchomości, której sama jest właścicielem. Uczciwa i rzetelna ocena oraz inwentaryzacja są jedynym sposobem na uzyskanie wsparcia finansowego na cele związane z usuwaniem azbestu. O tym także mieszkańcy powinni zostać poinformowani przez Gminę.
- **Obowiązek nałożony na wójta** okresowego przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2002, Nr 175, poz. 1439). Powyższą informację należy składać raz na rok, do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy,
- **Obowiązkiem wójta** jest przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań *Programu*.
Według Programu [2002] do zadań szczebla lokalnego należy:
 - Uwzględnienie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
 - Współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem,

Do zadań rady gminy należy:

- Przyjmowanie rocznych podsumowań rzeczowo - finansowych z realizacji zadań *Programu*.

Podsumowanie roczne winno być wykonane przy uwzględnieniu podanych poniżej wskaźników monitorowania.

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o :
 - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
 - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (zależnie od ilości wytwarzanych odpadów),
- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
 - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
 - informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
 - zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza;
 - posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu.
 - zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy.
- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

8. Postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest

Zgodnie z § 4 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649) właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrole stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Od wyników tej kontroli zależy procedura dalszego postępowania:

- pozostawienie wyrobu i zabezpieczenie go w miejscu eksploatacji, w celu wyeliminowania możliwości lub ograniczenia emisji włókien azbestowych do powietrza,
- usunięcie wyrobów i zastąpienie ich materiałami nie zawierającymi azbestu.

Należy podkreślić, że prace przy usuwaniu lub zabezpieczaniu wyrobów azbestowych powinny być wykonywane przez wykonawców posiadających odpowiednie kwalifikacje.

W przypadku wyrobów zawierających azbest nie zakwalifikowanych do wymiany powinny one zostać zabudowane szczelną przegrodą bez naruszania samego wyrobu lub ich powierzchnia powinna być pokryta szczelną powłoką za pomocą substancji impregnujących, związków cząstki azbestu i uniemożliwiających kruszenie się wyrobu azbestowego.

Wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy dokonywać zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, rozdz. 4 "Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych", rozdz. 5 "Budowa i oddawanie do użytku obiektów budowlanych".

W przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych, inwestor musi przestrzegać przepisów Prawa Budowlanego oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu.

9. Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Zagadnienie to regulują następujące przepisy:

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, ze zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).

Przystępując do usuwania wyrobów azbestowych należy:

1. Przeprowadzić inwentaryzację miejsc i wyrobów zawierających azbest przewidzianych do usunięcia (na drukach stanowiących załączniki nr 3 i 4 do *Programu*);
2. Zgłosić organowi administracji architektoniczno – budowlanej, na 30 dni przed planowanym terminem robót, zamiar wykonania prac.
3. Zgłosić usunięcie wyrobów azbestowych Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego w Przysusze - (na drukach stanowiących załącznik nr 2 do *Programu*). Zgłoszenie to powinno zawierać rodzaj i nazwę wyrobu zawierającego azbest, termin rozpoczęcia i zakończenia prac, adres obiektu, kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest, określenie liczby pracowników, którzy będą przebywać w kontakcie z azbestem.

Prace przy usuwaniu azbestu mogą wykonywać wyłącznie podmioty gospodarcze posiadające stosowne zezwolenie w zakresie wytwarzania odpadów azbestowych tj. decyzje zatwierdzające programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi, uzyskane na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251z późn. zm.).

Na terenie powiatu 19 firm posiada decyzje Starosty Przysuskiego zatwierdzające PGON, które mogą działać przy usuwaniu azbestu na terenie powiatu przysuskiego. Poniżej przedstawiono wykaz jednostek, posiadających stosowne pozwolenia w zakresie gospodarki odpadami remontowymi zawierającymi azbest na terenie powiatu:

1. Przedsiębiorstwo Projektowo Wdrożeniowe „AWAT” Spółka z o.o.
ul. kaliskiego 9, 01-476 Warszawa
2. SPE-BAU Spółka z o.o. Specjalistyczne Prace Budowlane
ul. Mielecka 21/1
53-401 Wrocław
3. Zakład Usług Produkcji i Handlu
ul. Moniuszki 85
06-200 Maków Mazowiecki
4. BUHCK RECYCLING Spółka z o.o.
ul. Romana Maya 1
61-371 Poznań
5. FHU Projekt BUD Edyta Psut
ul. Podwale 17
00-252 Warszawa
6. Transport – Metalurgia Spółka z o.o.
ul. Reymonta 62
97-500 Radomsko
7. PWNS ALMAX Spółka z o.o.
ul. Wrocławska 3
26-600 Radom
8. KAN-POL PPHU Iwona Łosiewicz
ul. Storczykowa 30
20-143 Lublin
9. Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych
WOD-BUD Spółka z o.o.
ul. Piłsudskiego 14
23-200 Kraśnik
10. Algader Hofman Spółka z o.o.
ul. Wólczyńska 133 bud. 11b
01-919 Warszawa
11. FHU WIKI Agnieszka Majda
Sobieszewska 10a
58-570 Jelenia Góra
12. ALBEKO Sieger Spółka Jawna
Kotowy
87-892 Kotowy
13. Zakład Remontowo Budowlany Ambroży Spółka Jawna
ul. Meissnera 1/3 lok. 222
03-982 Warszawa
14. Ramid Dec Mirosław
ul. Kowalskiego 1/54

03-288 Warszawa

15. Gajawi PPHU Gabriel Rogut
ul. Odyńca 24
93-150 Łódź

16. LUB – EKO Plus
Łęczyńska 59/62
20-313 Lublin

17. Zakład Budowlano – Usługowo – Handlowy Michalski Jerzy
ul. Skłodowskiej 17a/10
26-600 Radom
tel. (048)3630127

18. PHU „KASMAR”
ul. Jarzębia 5/46
26-600 Radom
tel. 0 604961749

19. BLACH-POL
Marek Krzysztofik
Plac Kazimierza Wielkiego 17
97-215 Inowódz

10. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest

Z uwagi na zagrożenie jakie stanowi azbest - odpady zawierające tą substancję nie mogą być poddane odzyskowi ani być przetwarzane. Jedyną formą zabezpieczenia wyrobów azbestowych po ich usunięciu jest właściwe składowanie w wyznaczonych i specjalnie przygotowanych miejscach. Tematyka ta została uregulowana w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549).

Na składowisku odpadów azbestowych deponowane są odpady pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczone kodami:

17 06 01 – materiały izolacyjne zawierające azbest

17 06 05 – materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Zasady składowania odpadów zawierających azbest ustala decyzja zatwierdzająca instrukcję eksploatacji składowiska odpadów azbestowych.

Do 2005 r. jedyną dopuszczalną formą unieszkodliwiania odpadów było składanie ich w wyznaczonych miejscach i przykrycie gruntem mineralnym w celu całkowitego zabezpieczenia przed kontaktem z powietrzem atmosferycznym. Azbest po złożeniu go i przykryciu ziemią jest nieszkodliwy dla środowiska i ludzi, jednakże pod warunkiem, iż zabezpieczone składowisko nie zostanie naruszone poprzez jakiegokolwiek prace. Natomiast w 2006 r. weszło w życie *rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935)*. Dopuszcza ono składowanie odpadów niebezpiecznych, w tym azbestu pod ziemią.

Tabela nr 2. Wykaz składowisk odpadów azbestowych zlokalizowanych na terenie Polski

Lp.	Nazwa składowiska i adres	Uwagi
województwo dolnośląskie		
1.	Składowisko Odpadów Stałych „Polowice”, KGHM Polska Miedź S.A. Oddział Huty Miedzi „Legnica” Legnica, ul. Złotoryjska 194	na potrzeby własne zakładu
2.	Składowisko Odpadów Przemysłowych, Wałbrzych, ul. Górnicza 1, zarządzane przez „Mo-BRUK”, ul. Korzenna 214, pow. Nowosądecki	–
3.	Składowisko Odpadów Przemysłowych w Biechowie, KGHM Polska Miedź S.A. Oddział Huty Miedzi „Głogów” Żukowice, ul. Żukowicka 1	na potrzeby własne zakładu
4.	Składowisko Dolnośląskiej Korporacji Ekologicznej w Oławie, ul. Polna 1, Dolnośląska Korporacja Ekologiczna Sp. z o.o., Oława, ul. 3 Maja 26	azbest składowany jest po przekształceniu w procesie zestalania pod kodem: 19 03 06
województwo kujawsko – pomorskie		
5.	Składowisko Odpadów przy ul. Lisiej, Zakłady Chemiczne „ZACHEM”, Bydgoszcz ul. Wojska Polskiego 65	na potrzeby własne zakładu
6.	Zakładowe Składowisko Odpadów Przemysłowych „Anwil” S.A., Włocławek, ul. Toruńska 2	na potrzeby własne zakładu
województwo lubelskie		
7.	Składowisko Odpadów w Kraśniku Przedsiębiorstwo Usług „WOD-BUD” Sp. z o.o., Kraśnik, ul. Piłsudskiego 14	odpady o kodzie: 17 06 01 i 17 06 05
województwo lubuskie		
8.	Składowisko Odpadów w Chruściku, ul. Małczyńska 180, Gorzów Wlkp., zarządzane przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gorzów Wlkp., ul. Teatralna 49	–
województwo łódzkie		
9.	Składowisko Odpadów Przemysłowych w Zgierzu, ul. Miroszewska 54, zarządzane przez „EKO – BORUTA” Sp. z o.o., Zgierz, ul. A. Struga 10	–
10.	Mokre Składowisko Popiołu i Żużla „Bagno – Lubień” Elektrownia „Bełchatów” S.A., Kleszczów	na potrzeby własne zakładu
województwo małopolskie		
11.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Oświęcimiu, ul. Nadwiślańska 46	–
12.	Składowisko Odpadów „za rz. Białą” w Tarnowie, Zakłady Azotowe w Tarnowie – Mościcach S.A., ul. Kwiatkowskiego 8	–
13.	Składowisko Komunalne w Ujkowie Starym, pow. olkuski, Zakład Gospodarki Komunalnej „BOLESŁAW” Sp. z o.o. , Bolesław, ul. Osadowa	–
województwo mazowieckie		
14.	Składowisko Odpadów Komunalnych w Rachocinie, Miasto Sierpc, ul. Traugutta 32	–
województwo podlaskie		
15.	Składowisko Odpadów Komunalnych wsi Czartoria i Korytki Leśne w gminie Miastkowo	–
województwo podkarpackie		

16.	Składowisko Odpadów Komunalnych w Młynach pow. jarosławski, Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skołoszowie 341	–
województwo pomorskie		
17.	Zakład Utylizacyjny Gdańsk Szadółki, ul. Jabłoniowa 55	–
województwo śląskie		
18.	Składowisko Odpadów w Knurowie, ul. Szybowa, zarządzane przez PPHU „KOMART” Sp. z o.o., Knurów, ul. Szpitalna 7	–
19.	Składowisko Odpadów Komunalnych w Świętochłowicach, MPGK Sp. z o.o. Świętochłowice, ul. Łagiewnicka 7641-608	–
20.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych i Obojętnych w Dąbrowie Górniczej, ul. Koksownicza 1, Zakłady Koksownicze „Przyjaźń”	–
województwo świętokrzyskie		
21.	Składowisko odpadów azbestowych w m. Dobrów gm. Tuczępy	–
województwo warmińsko – mazurskie		
22.	Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu, ul. Mazurska 42	–
województwo wielkopolskie		
23.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych i Innych Niż Niebezpieczne Pasieka, gm. Trzemeszno, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe „IZOPOL” S.A. Trzemeszno, ul. Gnieźnieńska 4	–
24.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Koninie, ul. Sulańska 11	–
25.	Składowisko Odpadów w Goraninie pow. Koniński, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami „EKOSERWIS” s.c. Wołomin, ul. Partyzantów 38	–
województwo zachodnio – pomorskie		
26.	Składowisko Odpadów w m. Dalsze 36 gm. Myślibórz, zarządzane przez „EKO – MYŚL” Sp. z o.o. w Myśliborzu, ul. 1-go Maja 19	–
27.	Składowisko Odpadów w Sianowie, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Koszalinie, ul. Rzeczna 14	–
28.	Składowisko Odpadów Marianowie ul. Jeziorna 15, zarządzane przez Przedsiębiorstwo „EKOMAR” Sp. z o.o.	azbest składowany jest po przekształceniu w procesie zestalania o kodzie: 19 03 06

11. Ogólna charakterystyka gminy Rusinów

Gmina Rusinów Gmina Rusinów położona jest w centrum powiatu przysuskiego, na południowo - zachodnim krańcu województwa mazowieckiego. Siedzibą władz samorządu gminnego jest miejscowość Rusinów. Od północy gmina Rusinów graniczy z gminami: Odrzywół i Klwów, od wschodu z gminą Potworów, od południa z gminami Przysucha i Gielniów, od zachodu z gminą Drzewica w pow. opoczyńskim (woj. łódzkie). W skład gminy wchodzi 14 sołectw. Położenie gminy Rusinów określają dane geograficzne : 51° 26' 09" 20° 35' 09.8" E.

Gmina zajmuje powierzchnię 8 293 ha, a struktura użytkowania gruntów przedstawia się następująco:

- użytki rolne 5 725 ha

w tym grunty orne	4 271	ha
łąki trwałe i pastwiska	1 080	ha
sady	164	ha
- lasy i grunty zadrzewione	2 237	ha
- pozostałe grunty	291	ha

Obszar gminy Rusinów położony jest w obrębie Równiny Radomskie wchodzącej w skład makroregionu Wzniesień Południowo – Mazowieckich. Obszar charakteryzuje się monotonną rzeźbą terenu, urozmaiconą dolinami rzecznyymi, wydłami i ostańcami denudacyjnymi.

Na obszarze gminy Rusinów występują wody podziemne związane z utworami wodonośnymi czwartorzędowymi I jurajskimi. Zasadnicze znaczenie ma poziom czwartorzędowy ze względu na największe zasoby. najłatwiejszą ich odnawialność oraz naj - płytsze występowanie, południowo-wschodnią część gminy obejmuje GZWP nr 412 jurajski zbiornik Goszczewice – Szydłowiec. Warstwę wodonośną stanowią spękane piaskowce. Poziom ten narażony jest na zanieczyszczenia. gdyż często zalega płytko i nie posiada izolacji. W całości objęty jest szczególną ochroną,

Wody czwartorzędowe występują poza zasięgiem głównych zbiorników wód podziemnych. Zwierciadło pierwszego poziomu wód gruntowych kształtuje się w zależności od rzeźby i budowy geologicznej rejonu. Z wód tego poziomu korzystają głównie studnie kopane.

Najbardziej narażonymi na zanieczyszczenia są wody gruntowe występujące najpłycej j nie izolowane od powierzchni utworami trudno przepuszczalnymi, zasilane intensywnie przez infiltrujące opady atmosferyczne.

Teren gminy Rusinów Jeży w zlewni środkowej Wisły i jej lewobrzeżnych dopływów: Pilicy i Radomki. Północno - zachodnią częścią obszaru gminy płynie Drzewiczka (prawy dopływ Pilicy). Tereny zalewowe związane z Pilicą (narażone na tzw. wodę stuletnią) występują właściwie w tej części obszaru gminy.

Gmina jest typową gminą rolniczą z tradycyjnym, mało wydajnym rolnictwem. Wynika to z uwarunkowań przyrodniczych , rozdrobnienia gospodarstw oraz jakości gleb.

Głównymi uprawami są zboża, okopowe niewielką powierzchnię zajmują truskawki i inne owoce jagodowe. Rozwija się uprawa pod osłonami głównie papryki. W hodowli dominuje chów bydła mlecznego.

Oprócz nienajlepszej jakości gleb, drugim problemem oddziałującym niekorzystnie na produkcje rolną jest bardzo duże rozdrobnienie gospodarstw, co utrudnia prowadzenie mechanizacji uprawy gleby i zabiegów agrotechnicznych [Strategia 2007].

Zajmują się oni głównie uprawą zboża, hodowlą bydła i trzody chlewnej. Coraz więcej gospodarstw zaczyna uprawiać warzywa w tunelach, głównie paprykę.

Wg. Radomskiego [1977] za Gumińskim [1948] gmina Rusinów należy do X łódzkiej dzielnicy klimatycznej. Gmina jest położona w strefie umiarkowanej, kontynentalnej. Średnia temperatura powietrza w styczniu waha się od -4 do -3 °C, zaś w lipcu najczęściej odnotowywane jest 18°C. Średnia temperatura roczna wynosi około 7°C. Można tu dostrzec przejściowość klimatu Polski pomiędzy wpływem oceanu i kontynentu. Gmina leży w strefie klimatycznej, gdzie dominują czynniki kontynentalne.

12. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Klwów

Zgodnie z ustaleniami § 7 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876), pracownicy Urzędu Gminy dokonali inwentaryzacji ilości wyrobów zawierających azbest (załącznik nr 1 do *Programu*). Wyniki te przedstawia poniższa tabela nr 3.

Tabela nr 3. Inwentaryzacja ilości azbestu na terenie gminy Rusinów, w tym jednostek organizacyjnych na terenie gminy

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość w metrach ²	Ilość [Mg/m ³]	Uwagi
1.	Gmina Rusinów	355 961	6 194 Mg / 2 135,766 m ³	Liczba obiektów 2 693
Razem		355 961 m²	6 194 Mg	
2.	Jednostki organizacyjne gminy Orońsko	-	-	-
3.	Podmioty gospodarcze*	410	7,134 Mg / 2,460 m ³	Liczba obiektów 6
4.	Inne	867	15,086 Mg / 5,202 m ³	Liczba obiektów 40
Razem		357 238 m²	6 216 Mg	

* źródło PUA i WZA [2009]

Średnia waga 1 m² płyt azbestowo - cementowych wynosi 17,40 kg.

Tabela nr 4. Szacowana ilość wyrobów zawierających azbest w gminie Rusinów

l.p.	Wyszczególnienie	Ilość wyrobów zawierających azbest w [Mg]
1	Gminy	6 194
2	Jednostki organizacyjne powiatu	-
3	Podmioty gospodarcze	7 134
4	Inne	15 086
	Razem	6 216

Tabela nr 5 Szacowana ilość i wskaźnik nagromadzenia wyrobów zawierających azbest w gminie Rusinów

Ilość wyrobów zawierających azbest w gminie Rusinów [Mg]	Wskaźnik nagromadzenia [Mg/km ²]
6 216	750

13. Finansowe aspekty realizacji *Programu*

Źródła finansowania inwestycji ekologicznych związanych z gospodarką odpadami można podzielić na trzy grupy:

- Publiczne – np pochodzące z budżetu państwa, miasta lub gminy lub pozabudżetowych instytucji publicznych,
- Prywatne – np z banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych,

- Prywatno-publiczne – np ze spółek prawa handlowego z udziałem gminy.
Dominującymi formami finansowania inwestycji ekologicznych są:
- Zobowiązania kapitałowe – kredyty, pożyczki, obligacje, leasing
- Udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach
- Dotacje

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie gospodarki odpadami:

- fundusze własne inwestorów,
- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe,
- kredyty międzynarodowych instytucji finansowych (Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju – EBO i R, Bank Światowy),
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne,
- leasing.

14. Procedura udzielania dotacji z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na usuwanie i unieszkodliwianie azbestu i wyrobów zawierających azbest

Głównym źródłem finansowania unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych są środki własne Gminy, do których zalicza się także Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Innym sposobem finansowania inwestycji są źródła obce.

Dotacje i kredyty krajowe

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami) określa zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Środki **gminnych funduszy** zgodnie z art. 406 wyżej wymienionej Ustawy przeznaczone są na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki **powiatowych funduszy** przeznacza się na wspomaganie działalności wymienionej powyżej, a także na:

- realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi,
- inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki **Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** w Warszawie mogą być udzielone w formie **preferencyjnych pożyczek z opcją częściowego umorzenia oraz przyznawaniu dotacji**, które mogą zostać przeznaczone na realizację zadań m.in. z zakresu:

1. **ochrony atmosfery** (odnawialne źródła energii, modernizacja kotłowni, termorenowacja budynków),
 2. **ochrony powierzchni ziemi** (selektywna zbiórka odpadów, recykling, nowoczesne składowiska odpadów)
 3. **edukacji ekologicznej** (konkursy ekologiczne, szkolenia, konferencje, badania naukowe, zielone szkoły).
- Osoby fizycznie nie będące przedsiębiorstwami, składają do Wójta Gminy stosowny wniosek o dofinansowanie kosztów związanych z demontażem, transportem i utylizacją wyrobów zawierających azbest. Wniosek musi być złożony przed demontażem wyrobów zawierających azbest, co umożliwi pracownikowi Urzędu Gminy weryfikację wniosku, w tym ilości wyrobów do usunięcia.
 - Po merytorycznej weryfikacji wniosku, w ramach środków przeznaczonych na realizację *Programu*, pochodzących z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wnioskodawca otrzyma pismo informujące o akceptacji wniosku.
 - Wnioski rozpatrywane będą wg. kolejności składania, do momentu wyczerpania środków finansowych przeznaczonych na ten cel w danym roku.
 - Po uchwaleniu *Programu* przez radę gminy, zarządzeniem Wójta Gminy powinien być przyjęty *Regulamin szczegółowo precyzujący tryb udzielania pomocy finansowej w usuwaniu wyrobów zawierających azbest w oparciu o środki pochodzące z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*.
 - W przypadku usuwania azbestu z obiektów znajdujących się w zabudowie innej niż jednorodzinna, ciężar finansowy realizacji powyższego zadania spoczywa wyłącznie na ich właścicielach/zarządcach. Podmioty te mogą się jednak starać o dofinansowanie usuwania wyrobów azbestowych z różnych wymienionych w poprzednim rozdziale funduszy. Podstawą otrzymania takiego dofinansowania jest stworzenie odpowiedniego projektu. Właściciele/zarządcy mogą także otrzymać kredyty, pożyczki i leasing z banków komercyjnych.

Podstawowymi źródłami finansowania prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest są:

1. Pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, wojewódzkie, powiatowe i gminne)
2. Fundusze strukturalne
3. Kredyty preferencyjne udzielane przez banki, m.in. Bank Ochrony Środowiska

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej umożliwia otrzymanie dofinansowania w formie pożyczek i dotacji. Przy terminowej realizacji zadania pożyczka może być częściowo umorzona. Szczegółowe zasady pozyskiwania środków finansowych są określane corocznie przez Radę Nadzorczą Funduszu. Zgodnie z przedmiotową uchwałą Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dokonując wyboru przedsięwzięć do dofinansowania będzie przeznaczał środki przede wszystkim na dofinansowywanie przedsięwzięć realizowanych z udziałem bezzwrotnych środków Unii

Europejskiej i innych bezzwrotnych środków zagranicznych. W 2009 r. można pozyskać środki finansowe m.in. na :

- program dla przedsięwzięć związanych z realizacją rządowego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest”.

Kredyty udzielane przez Bank Ochrony Środowiska

Zgodnie ze swoim statutem Bank Ochrony Środowiska ma obowiązek kredytowania inwestycji w zakresie ochrony środowiska. Kredyt taki można uzyskać m.in. na usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. Kredyty przeznaczone są dla klientów indywidualnych, korporacyjnych i jednostek samorządu terytorialnego. Wnioski kredytowe składane są w Banku.

Warunki kredytowania:

- kwota kredytu: do 80% kosztów zadania (w indywidualnych przypadkach do 90%),
- okres kredytowania: do 5 lat licząc od dnia zawarcia umowy kredytowej,
- okres karencji: do 0,6 miesiący licząc od dnia zawarcia umowy kredytowej,
- oprocentowanie: zmienne, równe aktualnej wysokości oprocentowania w banku (na podstawie uchwały Zarządu BOŚ S.A.) pomniejszonego o 0,3 s.r.w., lecz nie mniej niż 2 %
- możliwa refundacja wydatków poniesionych przed udzieleniem kredytu - za zgodą Funduszu
- prowizje: zgodnie z tabelą opłat i prowizji BOŚ S.A.

Inne środki

- Źródłem finansowania zadań z zakresu usuwania azbestu mogą być środki funduszy strukturalnych UE, w tym środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Spójności. W Narodowym Planie Rozwoju przyjęto Sektorowy Program Operacyjny Wzrostu Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Te dwa programy ustanowiły tzw. priorytety inwestycyjne, w tym na ochronę środowiska. Z ich środków mogły być finansowane zadania, które wiążą się z ochroną środowiska przed azbestem, kwalifikowanym zarówno jako substancja, jak i odpad niebezpieczny. Jednostki samorządowe mogły występować o te środki samodzielnie lub w układach porozumień np. międzygminnych, co zwiększało szanse na uzyskanie wsparcia finansowego.

15. Harmonogram zadań do realizacji w ramach programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Rusinów

W celu ustalenia kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest uzyskano informację od kilku firm posiadających zezwolenie na wytwarzanie tego typu odpadów.

Pod uwagę wzięta została cena demontażu azbestu, pakowanie, transport i unieszkodliwianie na składowisku. Ze względu na brak w powiecie przysuskim odpowiedniego składowiska dla odpadów azbestowych firmy prowadzące działalność związaną z usuwaniem odpadów azbestowych wywiozły te odpady na składowiska, z którymi mają podpisaną umowę.

Na terenie powiatu przysuskiego nie przewiduje się lokalizacji składowisk odpadów niebezpiecznych przyjmujących odpady azbestowe.

Odpady zawierające azbest powstające w woj. mazowieckim mogą być deponowane są na jedynym składowisku w Sierpcu (powiat sierpc). Na terenie m. Radomia odpady zawierające azbest są gromadzone na Rotacyjnym Składowisku Odpadów Przemysłowych i Niebezpiecznych P.P.H.U. Radkom Sp. z o.o. przy ul. Witosa 73 w Radomiu, w celu magazynowania dla uzyskania ilości transportowych, a następnie przekazania do unieszkodliwiania na składowisko.

Zgodnie z zapisami Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami [2007] na terenie województwa mazowieckiego planuje się budowę 3 składowisk odpadów do 2011 roku, w tym: 1 obiekt o powierzchni 2 ha i 2 obiekty o powierzchni 5 ha do 2011 roku.

Średni koszt usunięcia 1m² płyty cementowo - azbestowej wynosi **24 zł netto**. Na kwotę tę składa się:

- cena demontażu, zapakowania płyt **13 zł/m²**
- transport **3 zł/m²**
- utylizacja na składowisku **8 zł/m²**

Przy utylizacji dużych ilości azbestu cena podlega negocjacji. Przybliżony łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowo-cementowych z poszczególnych typów zabudowy w gminie Rusinów wynosi zatem:

Z zabudowań jednorodzinnych (od osób fizycznych):

$$355\ 961\ m^2 \times 24\ zł/m^2 = 8\ 543\ 064\ zł\ netto$$

Ogólny koszt związany z usunięciem wszystkich wyrobów azbestowych z terenu gminy Rusinów wynosi:

$$8\ 573\ 712\ zł\ netto$$

Ze względu na skalę występowania wyrobów azbestowych na terenie gminy, zaleca się uwzględnić problem dofinansowania usuwania azbestu w budżecie Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub pozyskać środki ze źródeł zewnętrznych by zgodnie z Programem [2002] do 31 grudnia 2032 r. całkowicie usunąć azbest z obszaru Polski.

O kolejności usuwania wyrobów azbestowych powinny decydować wyniki stanu technicznego pokrycia dachowego.

Poniżej zaproponowane zostały warianty finansowania *Programu*, obejmując gospodarstwa domowe osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej.

WARIANT 1

Wariant 1 zakłada, że wszystkie koszty związane z demontażem, transportem i utylizacją poniesie Urząd Gminy.

$$355\ 961\ m^2 \times 24\ zł/m^2 = 8\ 543\ 064\ zł\ netto$$

Przykładowo za demontaż 150 m² pokrycia dachowego Urząd Gminy poniesie następujące koszty:

$$150\ m^2 \times 24\ zł/m^2 = 3\ 600\ zł\ netto$$

Pozostałe koszty związane z zamontowaniem nowego pokrycia dachowego pokryje właściciel nieruchomości.

Należy podkreślić, że podmioty prowadzące roboty demontażowe, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest, zgodnie z przepisami prawa, powinny posiadać adekwatne pozwolenia.

WARIANT 2

Wariant ten zakłada, że po przyjęciu *Programu* samorząd przeznaczy na dofinansowanie z GFOŚ i GW, a w następnych latach również z innych zewnętrznych źródeł finansowania, kwotę w wysokości **ok. 310 000 zł/rok**.

Gmina dofinansowuje część kosztu wywozu i unieszkodliwiania azbestu w wysokości ok. **19 zł/m²**, a pozostały koszt zostanie w wysokości **5 zł/m²** zostanie dofinansowany przez właściciela nieruchomości.

Przykładowo właściciel nieruchomości posiadający 150 m² pokrycia dachowego musi ponieść następujące koszty:

$$150 \text{ m}^2 \times 24 \text{ zł/m}^2 = 3600 \text{ zł} - (19 \text{ zł/m}^2 \times 150 \text{ m}^2) = 3600 \text{ zł} - 2850 \text{ zł} = 750 \text{ zł netto}$$

Właściciele nieruchomości muszą wziąć jednak pod uwagę dodatkowe koszty związane z zakupem i założeniem nowego pokrycia dachowego.

Wniosek z prośbą o dofinansowanie odbioru i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych złożyć należy w referacie ochrony środowiska w Urzędzie Gminy.

$$355 \text{ 961 m}^2 \times 19 \text{ zł/m}^2 = 6 \text{ 763 259 zł netto}$$

$$6 \text{ 763 259 zł} / 310 \text{ 000 zł} = 22 \text{ lata na realizację usunięcia wyrobów azbestowych}$$

Przy założeniu wariantu 2

Przy założeniu że gmina będzie udzielać corocznie taką samą pomoc finansową dla osób fizycznych chętnych usunąć ze swojej posesji azbest *Program* zostanie zrealizowany do 2032 roku.

Jednak systematyczna realizacja zapisów w *Programie* będzie możliwa po określeniu w rocznym planie finansowym Gminnego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odpowiednich środków na ten cel.

Pomoc finansowa w usuwaniu wyrobów azbestowych dotyczyć będzie właścicieli i zarządców zasobów mieszkaniowych nieprowadzących działalności gospodarczej.

Pomoc ta polegać będzie na dofinansowaniu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.

Podmioty prowadzące roboty demontażowe, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest, zgodnie z przepisami prawa, powinny posiadać adekwatne pozwolenia.

Harmonogram zadań do realizacji usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Rusinów w latach 2010 – 2032, przedstawia tabela nr 6.

Tabela nr 6. Harmonogram zadań do realizacji w ramach programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Rusinów

Lp.	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła realizacji zadania	Termin realizacji zadania
1.	Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest określająca: ilość, miejsce występowania i stan techniczny wyrobów zawierających azbest	Gmina	Budżet gminy	Praca ciągła
2.	Prowadzenie ciągłej akcji informacyjnej dotyczącej postępowania z azbestem i wyrobami zawierającymi azbest m.in. sposobu jego usuwania oraz szkodliwości na zdrowie ludzi	Powiat Gminy	Budżet powiatu Budżety Gmin	Praca ciągła
3.	Wykonywanie prac polegających na usuwaniu azbestu i wyrobów zawierających azbest przez uprawnione podmioty gospodarcze posiadające decyzje zatwierdzające „Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi”	Właściciele lub zarządcy nieruchomości	Właściciele lub zarządcy nieruchomości, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, Kredyty, Pożyczki, Środki UE	2009 - 2032
4.	Monitoring procesu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	Gminy Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego	-----	Praca ciągła

16. Podsumowanie i wnioski

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Istotna jest również świadomość przedsiębiorców wykonujących prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy, pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego

programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zaproponowana przez Gminę m.in. forma dofinansowania dla właścicieli obiektów i urzędzeń zawierających azbest, stawia jako warunek pomocy, spełnienie wszystkich wymogów formalnych dotyczących informowania o tych wyrobach oraz prowadzenia prac przy usuwaniu azbestu. Upowszechnienie programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. Przewidywane jest to, że Gmina w następnych latach będzie otrzymywać coraz więcej zgłoszeń o miejscach występowania azbestu, co przyczyni się do lepszej wiedzy na temat ilości azbestu. Pozwoli to uściślić potrzeby w tym zakresie, precyzyjniej planować środki niezbędne do wydania na ten cel oraz stopniowo wyeliminować wyroby azbestowe z otoczenia mieszkańców, co jest celem *Programu*.

Wnioski :

1. Na terenie gminy Rusinów oszacowano ilość wyrobów zawierających azbest. Szacunkiem objęto teren całej gminy oraz jednostki organizacyjne gminy. Z przeprowadzonej inwentaryzacji wynika, że na terenie gminy znajduje się około 355 961 m² w 2 693 obiektach.
2. Podstawowym celem *Programu* jest usunięcie do roku 2032 wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Rusinów oraz ich zgodne z obowiązującymi przepisami unieszkodliwienie poprzez składowanie.
3. *Program* zakłada, że koszty na usunięcie i unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest głównie pokrywane będą przez Gminę lub wspólnie z właścicielami nieruchomości (osoby fizyczne, podmioty gospodarcze, spółdzielnie mieszkaniowe).

17. Załączniki

1. Załącznik nr 1 – Inwentaryzacja azbestu w gminie Rusinów (źródło : Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu przysuskiego na lata 2009 - 2032. 2009)
2. Załącznik nr 2 – Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.
3. Załącznik nr 3 – Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania.
4. Załącznik nr 4 – Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.
5. Załącznik nr 5 – Wzór „Oznakowania instalacji, urządzeń lub pomieszczeń zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest”.
6. Załącznik nr 6 - Wzór „Karty ewidencji odpadu”.
7. Załącznik nr 7 - Wzór „Karty przekazania odpadu”
8. Załącznik nr 8 - Regulamin przeznaczania środków z WFOŚ i GW na dofinansowanie działań z zakresu usuwania azbestu. Regulamin przeznaczania środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej w Warszawie na dofinansowanie działań z zakresu usuwania i unieszkodliwiania azbestu na terenie województwa mazowieckiego

Załącznik nr 1

Inwentaryzacja azbestu w gminie Rusinów (źródło : Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu przysuskiego na lata 2009 - 2032. 2009)

Miejsce występowania wyrobów zawierających azbest	Rodzaj wyrobu zawierającego azbest i miejsce jego występowania	Ilość obiektów	Ilość w m ²	Ilość w m ^{3*}	Ilość w tonach Mg**
Gospodarstwa Domowe	Elewacja z płyt cementowo – azbestowych na budynkach mieszkalnych	-	-	-	-
	Eternit płaski i falisty na budynkach mieszkalnych	1017	143707,00	862,242	2500,502
	Eternit falisty na obiektach gospodarczych i garażach	897	107708,00	646,248	1874,119
	Eternit falisty na obiektach inwentarskich	744	104187,00	625,122	1812,854
	Inne objekty zadaszone	35	359,00	2,154	6,247
Podsumowanie Gospodarstw Domowych		2693,00	355961,00	2135,766	6193,722
Budynki wielorodzinne	Elewacje z płyt cementowo - azbestowych	-	-	-	-
	Eternit falisty i płaski	-	-	-	-

Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest na lata 2009 - 2032 dla Gminy Rusinów

Miejsce występowania wyrobów zawierających azbest	Rodzaj wyrobu zawierającego azbest i miejsce jego występowania	Ilość obiektów	Ilość w m ²	Ilość w m ³ *	Ilość w tonach Mg**
Gospodarstwa Domowe	Elewacja z płyt cementowo – azbestowych na budynkach mieszkalnych	-	-	-	-
	Eternit płaski i falisty na budynkach mieszkalnych	1017	143707,00	862,242	2500,502
	Eternit falisty na obiektach gospodarczych i garażach	897	107708,00	646,248	1874,119
	Eternit falisty na obiektach inwentarskich	744	104187,00	625,122	1812,854
	Inne obiekty zadaszone	35	359,00	2,154	6,247
Podsumowanie Gospodarstw Domowych		2693,00	355961,00	2135,766	6193,722
Budynki wielorodzinne	Elewacje z płyt cementowo - azbestowych	-	-	-	-
	Eternit falisty i płaski	-	-	-	-

Załącznik nr 2 – Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyróbów zawierających azbest

Miejsce, obiekt, urządzenie budowlane, instalacja

przemysłowa

Adres miejsca, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej

.....

Pomieszczenie:

Rodzaj, nazwa wyrobu ¹⁾:

Ilość wyróbów (m², tony) ²⁾:

Grupa, Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena
------------------	-----------------------	--------------

Przyjęta

Punktacja

I Sposób zastosowania azbestu

1. Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30
2. Tynk zawierający azbest	30
3. Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1000kg/m ³)	25
4. Pozostałe wyroby z azbestem	10

II Rodzaj azbestu

5. Azbest chryzotylowy	5
6. Inny azbest	15

III Struktura powierzchni wyrobu z azbestem

7. Rozluźniona (naruszona) struktura włókien	30
8. Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej	10
9. Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna	0

IV Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem

10. Duże uszkodzenia ³⁾	30
11. Małe uszkodzenia ⁴⁾	10
12. Brak	0

V Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem

13. Wyrób jest przedmiotem jakiś prac	15
14. Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)	10
15. Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10
16. Wyrób narażony na wstrząsy i drgania	10
17. Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)	10
18. Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza	10
19. Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	10

VI Wykorzystanie pomieszczenia

20. Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców	35
21. Trwale lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób	30
22. Czasowo wykorzystywane pomieszczenie	20
23. Rzadko wykorzystywane pomieszczenie	10
VII Usytuowanie wyrobu	
24. Bezpośrednio w pomieszczeniu	30
25. Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25
26. W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25
27. Za zawieszonym szczelnym sufitem, lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	10

A. Suma punktów oceny

.....

B. Stopień pilności I

(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie)

65 i więcej punktów

C. Stopień pilności II

(ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku)
punktów

powyżej 35 do 60

D. Stopień pilności III

(ponowna ocena w terminie do 5 lat)

do 35 punktów

³⁾ duże uszkodzenia – widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni większej niż 3% powierzchni wyrobu,

⁴⁾ małe uszkodzenia – brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

UWAGA: podkreślić należy tylko pozycje w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Podsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....
oceniający – nazwisko i imię
dane osobowe

.....
właściciel, zarządca obiektu
adres

data:

¹⁾ Według grup wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym,

²⁾ Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym.

Załącznik nr 3 – Informacja o wyrobach zawierających azbest ¹⁾ i miejscu ich wykorzystania

1. Miejsce,
adres.....
.....
2. Właściciel, zarządca, użytkownik*
 - a) osoba prawna – nazwa, adres.....
 - b) osoba fizyczna – nazwisko, imię, adres.....
3. Tytuł własności.....
4. Nazwa/ rodzaj wyrobu ²⁾.....
5. Ilość (m², tony) ³⁾.....
6. Przydatność w dalszej eksploatacji ⁴⁾.....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu.....
 - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia ⁵⁾.....
 - b) całkowitego usunięcia.....
8. Inne, istotne informacje o wyrobach ⁶⁾.....

Data

Podpis

Wyjaśnienia:

* - niepotrzebne skreślić

¹⁾ Za wyrób zawierający, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określeniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo – cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo – cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo – cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo – kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo – kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier i tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” – załącznik 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r. (Dz. U. Nr 138, poz. 895).

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub wprowadzania na polski obszar celny.

⁶⁾ Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu.

**Załącznik nr 4 – Informacja o wyrobach zawierających azbest¹⁾,
których wykorzystywanie zostało zakończone**

1. Miejsce, adres.....
.....
2. Właściciel, zarządca*
 - a) osoba prawna – nazwa, adres
 - b) osoba fizyczna – nazwisko, imię adres.....
3. Tytuł własności.....
4. Nazwa/ rodzaj wyrobu².....
5. Ilość (m², tony)³.....
6. Rok zaprzestania wykorzystania wyrobów.....
7. Planowane usunięcie wyrobów.....
 - a) sposób.....
 - b) przez kogo.....
 - c) termin.....
8. Inne, istotne informacje ⁴.....

Data

Podpis

Wyjaśnienia:

* - niepotrzebne skreślić

¹⁾ Za wyrób zawierający, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

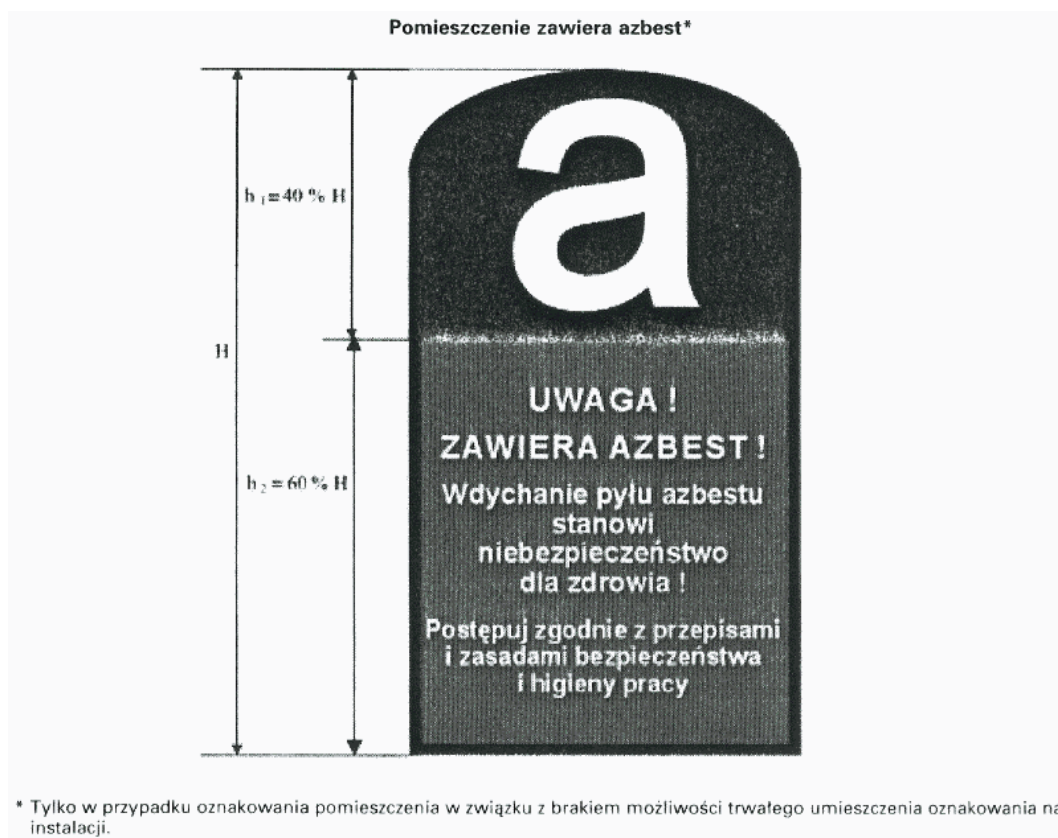
²⁾ Przy określeniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo – cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo – cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo – cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo – kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo – kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier i tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

4) Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Załącznik nr 5 – wzór „OZNAKOWANIA INSTALACJI, URZĄDZEŃ LUB POMIESZCZEŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST”

Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest na lata 2009 - 2032 dla Gminy Rusinów

Powyższe oznakowanie wzorowane jest na oznakowaniu z postanowienia Unii Europejskiej – załącznika Nr II do Dyrektywy 83/478/EWG.

Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- b) oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
 - części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
 - części dolnej ($h_2 = 60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny,
- c) jeśli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

Załącznik nr 6 – wzór „KARTY EWIDENCJI ODPADU”^a

KARTA EWIDENCJI ODPADU^a				Nr karty		Rok kalendarzowy			
Kod odpadu									
Rodzaj odpadu									
Procentowa zawartość PCB w odpadzie ^b									
Posiadacz odpadów ^c				Adres ^d					
Nr REGON				Telefon/faks					
Działalność w zakresie:^e									
W ☐		Zb ☐		Od ☐		Un ☐			
				Gospodarowanie odpadami					
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] ^f	Masa przyjętych odpadów [Mg] ^f	Nr karty przekazania odpadu	We własnym zakresie				Odpady przekazane innemu posiadaczowi odpadów	Imię i nazwisko osoby sporządzającej
				masa [Mg] ^g	metoda odzysku R ^h	metoda unieszkodliwiania D ⁱ	masa przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części [Mg] ^j		

Objaśnienia:

- ^a Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w [art. 43](#) ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.), oraz prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w [ustawie](#) z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495).
- ^b Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
- ^c Imię i nazwisko lub nazwa posiadacza odpadów. W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

- ^d Adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
- ^e Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W - wytwarzanie odpadów, Zb - zbieranie odpadów, Od - odzysk odpadów, Un - unieszkodliwianie odpadów.
- ^f Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- ^g Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie. W przypadku prowadzącego stację demontażu podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie łącznie z masą przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części pochodzących z pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- ^h Symbole R określają procesy odzysku polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji lub materiałów lub energii wraz z ich wykorzystaniem zgodnie z [załącznikiem nr 5](#) do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- ⁱ Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z [załącznikiem nr 6](#) do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- ^j Podać masę przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów wycofanych z eksploatacji, przeznaczonych do ponownego użycia, powstałych na skutek przetworzenia w stacji demontażu.

Załącznik nr 7 – wzór „KARTY PRZEKAZANIA ODPADU”

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty ^a	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^{b, c}	Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadu ^{b, d}	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ^b	
Adres ^a	Adres ^{d, e}	Adres ^a	
Telefon/faks	Telefon/faks ^d	Telefon/faks	
Nr REGON	Nr REGON ^d	Nr REGON	
Miejsce przeznaczenia odpadów ^f			
Kod odpadu	Rodzaj odpadu		
Data/miesiąc ^f	Masa przekazanych odpadów [Mg] ^h	Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{d, i}	
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu odpadu ^d	Potwierdzam przejęcie odpadu	
data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	

Objaśnienia:

^a Numer nadawany jest przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.

^b Imię i nazwisko lub nazwa podmiotu.

- ^c W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
- ^d W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- ^e Adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- ^f Adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu prowadzącemu działalność w zakresie transportu odpadów.
- ^g W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu. Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów temu samemu posiadaczowi odpadów.
- ^h Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- ⁱ Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

Załącznik nr 8 - Regulamin przeznaczania środków z WFOŚiGW na dofinansowanie działań z zakresu usuwania azbestu. Regulamin przeznaczania środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej w Warszawie na dofinansowanie działań z zakresu usuwania i unieszkodliwiania azbestu na terenie województwa mazowieckiego

§ 1

Regulamin określa szczegółowe procedury przyznawania dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie na działania z zakresu usuwania i unieszkodliwiania azbestu w oparciu o „Zasady...” ustanowione uchwałą Rady Nadzorczej Nr 83/08 z dnia 28.08.2008r.

§ 2

Wnioskodawca ubiegający się o uzyskanie dofinansowania dla zadań związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu składa wnioski na aktualnie obowiązujących drukach WFOŚiGW odpowiednich dla rodzaju beneficjenta.

§ 3

Wnioski o dofinansowanie złożone przez jednostki samorządu terytorialnego dodatkowo powinny zawierać:

1. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
2. Wykaz właścicieli, zarządców lub użytkowników budynków, którzy w danym roku zamierzają usunąć azbest wraz z informacją o powierzchni (ilości) oraz o stanie wyrobów zawierających azbest na obiekcie objętym dofinansowaniem.

§ 4

Kompletne wnioski o dofinansowanie będą rozpatrywane wg kolejności złożenia do czasu wyczerpania środków wydzielonych w planie finansowym na ochronę ziemi na dany rok.

§ 5

1. Zadania polegające na usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu mogą być dofinansowane w formie dotacji, w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych, a po wyczerpaniu środków dotacyjnych przeznaczonych w ramach planu finansowego na ochronę ziemi w danym roku, dofinansowanie może być przyznane w formie pożyczki,
2. Koszty kwalifikowane stanowią:
 - a) koszt demontażu płyt azbestowych
 - b) koszt przewiezienia azbestu z miejsca demontażu do miejsca unieszkodliwienia
 - c) koszt unieszkodliwienia azbestu
3. Środki Funduszu nie mogą być przeznaczone na wykonanie nowych pokryć dachowych.

§ 6

Dofinansowaniem mogą być objęte obiekty, dla których właściciel, zarządca lub użytkownik sporządził i złożył wojewodzie lub odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta „Informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania” - zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz

wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. Nr 192, poz. 1876).

§ 7

1. Beneficjentami środków WFOŚiGW mogą być osoby prawne, osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne administracji publicznej nie posiadające osobowości prawnej, a także związki celowe tych osób.
2. Osoby prawne oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą składają wnioski indywidualne o przyznanie dofinansowania (na formularzu wniosku).
3. Osoby fizyczne (w tym wspólnoty mieszkaniowe) nie prowadzące działalności gospodarczej składają wnioski o dofinansowanie za pośrednictwem gminy.

§ 8

1. Wnioskodawca ubiegający się o dofinansowanie (dysponujący obiektem na cele budowlane) zobowiązany jest uzyskać od właściwych organów administracji architektoniczno-budowlanej prawomocne decyzje administracyjne związane z zakresem wykonywanych prac,
2. Wnioskodawca ubiegający się o dofinansowanie zobowiązany jest do przedłożenia „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” wykonanej zgodnie ze wzorem zawartym w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 02.04.2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. nr 71, poz. 649),
3. Prace związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu muszą być wykonywane przez firmę posiadającą stosowne zezwolenia na wytwarzanie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest,
4. Wnioskodawca ubiegający się o dofinansowanie powinien dokonać wyboru wykonawcy zadania zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych.

§ 9

1. Wypłata środków odbywa się w ramach umów cywilno – prawnych po złożeniu przez Wnioskodawcę:
 - a) faktury oraz protokołu potwierdzającego wykonanie zadania,
 - b) oświadczenia wykonawcy o prawidłowym wykonaniu prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych, (zgodnie z § 8 ust. 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649).
2. Wniosek w sprawie uruchomienia przyznaných środków powinien zostać złożony na aktualnie obowiązujących drukach WFOŚiGW w Warszawie.

§ 10

1. Po zakończeniu całego zadania Beneficjent przygotowuje rozliczenie końcowe (zgodnie z obowiązującym wzorem w WFOŚiGW).
2. Jako potwierdzenie wykonania zadania oraz osiągnięcia zakładanych efektów ekologicznych i rzeczowych wnioskodawca zobowiązany jest przedłożyć m.in.:
 - a) kserokopie kart przekazania odpadów zawierających azbest w celu ich unieszkodliwienia na odpowiednim składowisku odpadów azbestowych,
 - b) pozostałe faktury wraz z kopiami przelewów, jeśli nie były dołączone do

rozliczenia transz dofinansowania.

§ 11

1. Zgodnie z przyjętymi Uchwałą Rady Nadzorczej Nr 83/08 z dnia 28.08.2008r. „Zasadami...” możliwe jest otrzymanie dofinansowania w ramach trybu nadzwyczajnego,
2. Tryb nadzwyczajny stosowany jest dla zadań z zakresu unieszkodliwiania azbestu związanych z usuwaniem skutków działania żywiołów,
3. Pomoc otrzymana w ramach trybu nadzwyczajnego będzie udzielana w formie dotacji w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych,
4. Wnioskodawca ubiegający się o dofinansowanie w ramach trybu nadzwyczajnego zobowiązany jest do przedstawienia protokołu poświadczającego poniesienie szkód wywołanych działaniem żywiołu potwierdzonego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego dla obszaru gminy, na którym realizowane jest przedmiotowe zadanie.

§ 12

1. W ramach rozliczenia środków przyznanych w trybie nadzwyczajnym będą również akceptowane faktury dotyczące kosztów kwalifikowanych, które zostały wystawione przed datą podjęcia decyzji przez Zarząd o przyznaniu dofinansowania - jednakże po dacie wystąpienia działania żywiołu,
2. Ubieganie się o dofinansowania w ramach trybu nadzwyczajnego może odbywać się w okresie 6 miesięcy od daty wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia spowodowanego działaniem żywiołu.

§ 13

1. Fundusz udzielając dofinansowania w ramach trybu nadzwyczajnego może zastosować uproszczoną procedurę rozpatrywania wniosków tj.
 - a) wniosek szczegółowy o dofinansowanie może zostać rozpatrzony przed procedurą wyłonienia wykonawcy, jednakże uzupełnienie dokumentów o umowę z wykonawcą musi nastąpić przed datą wypłaty środków finansowych,
 - b) w przypadku, gdy wykonywane roboty budowlane wymagają zgłoszenia właściwemu organowi architektoniczno - administracyjnemu, przyznanie dofinansowania może nastąpić bez prawomocnych decyzji administracyjnych (uzupełnienie j. pkt. a),
 - c) odstąpić od konieczności przedkładania opinii nt. realizacji zadania związanego z usuwaniem i utylizacją azbestu, wydawanej przez Urząd Wojewódzki - Wydział Środowiska i Rolnictwa.
2. W ramach uproszczonej procedury rozpatrywanie wniosków będzie miało charakter przyspieszony i będzie traktowane priorytetowo.

§ 14

W sprawach nieuregulowanych niniejszym „Regulaminem” stosowane będą „Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek” obowiązujące w dacie podjęcia decyzji o dofinansowaniu.

§ 15

Data obowiązywania regulaminu: od 09.09.2008r.